Štvrtok 7. apríla 2022

P9_TA(2022)0124

Situácia v oblasti právneho štátu a ľudských práv v Guatemalskej republike

Uznesenie Európskeho parlamentu zo 7. apríla 2022 o situácii v oblasti právneho štátu a ľudských práv v Guatemalskej republike (2022/2621(RSP))

(2022/C 434/11)

Európsky parlament,

— so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o Guatemale, a najmä na svoje uznesenie zo 14. marca 2019 o situácii v oblasti ľudských práv v Guatemale ([1]),

— so zreteľom na vyhlásenia hovorcu podpredsedu Komisie/vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (PK/VP) o situácii v oblasti právneho štátu v Guatemale z 11. februára 2022 a o zhoršovaní situácie v oblasti právneho štátu v Guatemale z 23. marca 2022,

— so zreteľom na Dohodu, ktorou sa zakladá pridruženie medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Strednou Amerikou na strane druhej ([2]), a najmä na jej doložku o ľudských právach,

— so zreteľom na usmernenia Európskej únie o ochrancoch ľudských práv,

— so zreteľom na správu vysokej komisárky OSN pre ľudské práva z 28. februára 2022 o situácii v oblasti ľudských práv v Guatemale,

— so zreteľom na vyhlásenie, ktoré možno pripísať hovorcovi generálneho tajomníka OSN z 11. februára 2022, týkajúce sa Guatemaly,

— so zreteľom na vyhlásenie Medziamerickej komisie pre ľudské práva (IACHR) z 22. februára 2022, v ktorom vyjadrila znepokojenie nad novými prípadmi porušovania nezávislosti súdnictva v Guatemale, a na vyhlásenie IACHR a osobitného spravodajcu OSN pre nezávislosť sudcov a právnikov z 9. marca 2022, v ktorom sa Guatemala naliehavo vyzýva, aby pri vymenúvaní nového generálneho prokurátora v krajine zaručila nezávislosť a nestrannosť,

— so zreteľom na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv a na dohovory OSN o ľudských právach a ich opčné protokoly,

— so zreteľom na Medzinárodný pakt OSN o občianskych a politických právach z roku 1966,

— so zreteľom na guatemalskú ústavu,

— so zreteľom na článok 144 ods. 5 a článok 132 ods. 4 rokovacieho poriadku,

A. keďže Guatemala je dôležitým a podobne zmýšľajúcim partnerom EÚ, čo dokazuje kľúčová úloha tejto krajiny v regionálnej integrácii v Strednej Amerike v rámci jej dočasného predsedníctva Systému regionálnej integrácie Strednej Ameriky, rast obchodnej spolupráce medzi EÚ a Guatemalou, solidarita krajiny s Ukrajinou a Európou a jej dôrazné odsúdenie ruskej invázie na Ukrajine, jej aktívna úloha na medzinárodných fórach, ako aj konštruktívny dialóg s veľvyslanectvom Guatemaly v Bruseli v súvislosti s Delegáciou Európskeho parlamentu pre vzťahy s krajinami Strednej Ameriky;

B. keďže vláda Guatemalskej republiky sa v roku 2019 jednostranne rozhodla ukončiť mandát Medzinárodnej komisie proti beztrestnosti v Guatemale (CICIG), ktorá v krajine pôsobila 12 rokov; keďže v období, keď úrady spolupracovali s CICIG, Guatemala preukazovala neustály pokrok v stíhaní prípadov porušovania ľudských práv a korupcie;

([1]) Ú. v. EÚ C 23, 21.1.2021, s. 92.
([2]) Ú. v. EÚ L 346, 15.12.2012, s. 3.

Štvrtok 7. apríla 2022

C. keďže Guatemala odvtedy čelí pokračujúcemu procesu inštitucionálnej kooptácie a rozkladu právneho štátu, systematickému mareniu a sťažovaniu legitímnej práce sudcov a prokurátorov, očierňujúcim kampaniam, zatýkaniam a zastrašovaniu predstaviteľov justície, najmä tých z CICIG, prokuratúry pre ľudské práva a úradu špeciálnej prokuratúry proti beztrestnosti (FECI), a zintenzívneniu a nárastu agresie voči organizáciám občianskej spoločnosti a obhajcom ľudských práv, ako aj ich kriminalizácii;

D. keďže prokurátori, ktorí riešia prípady korupcie a organizovanej trestnej činnosti, do ktorých sú zapojení vysokopostavení štátni úradníci a majitelia podnikov, sú stíhaní v rámci mnohých trestných konaní na základe sťažností pred súdnou disciplinárnou komisiou a predbežných súdnych konaní podporovaných ministerstvom verejnej správy Guatemaly s cieľom, aby boli zatknutí alebo zbavení súdnej imunity; keďže pokračovanie týchto súdnych konaní vedených proti nezávislým sudcom, prokurátorom a právnikom a nedostatok rýchlej a účinnej reakcie a ochranných opatrení je alarmujúce;

E. keďže hrozby, obťažovanie a riziko svojvoľného zadržiavania viedli k tomu, že viac ako 20 sudcov oznámilo, že odíde z Guatemaly do exilu, aby tak chránili svoju bezpečnosť a fyzickú a duševnú integritu a aby sa vyhli represáliám zo strany guatemalských štátnych orgánov; keďže prípady týkajúce sa sudkyne Eriky Aifánovej, bývalých prokurátoriek Claudie Pazovej a Thelmy Aldanovej a bývalého prokurátora Juana Francisca Sandovala, ktorý viedol FECI, sú len niekoľkými príkladmi obťažovania predstaviteľov justície v Guatemale;

F. keďže v článku 203 guatemalskej ústavy sa zdôrazňuje, že funkciu súdov smú vykonávať výlučne najvyšší súd a ďalšie súdy určené zákonom; keďže sa nedosiahol dostatočný pokrok pri voľbe sudcov na voľné miesta na najvyššom súde a odvolacom súde; keďže tento rok prezident a kongres vymenujú troch kľúčových predstaviteľov: generálneho prokurátora, ombudsmana pre ľudské práva a generálneho kontrolóra;

G. keďže v máji 2022 bude zvolený nový generálny prokurátor Guatemalskej republiky; keďže v guatemalskej ústave sa stanovuje, že vymenovanie generálneho prokurátora sa uskutočňuje prostredníctvom nominačnej komisie zloženej z predsedu najvyššieho súdu, dekanov právnických fakúlt, členov advokátskej komory a členov občianskej spoločnosti; keďže v septembri 2021 ministerstvo zahraničných vecí USA zaradilo generálnu prokurátorku Guatemalskej republiky a kandidátku na opätovné zvolenie Maríu Consuelo Porrasovú, ako aj generálneho tajomníka prokuratúry Angela Pinedu na tzv. Engelov zoznam skorumpovaných a nedemokratických aktérov, ktorí bránia trestnému stíhaniu prípadov korupcie; keďže generálny prokurátor zohráva zásadnú úlohu pri zaručovaní právneho štátu, pri ochrane a obrane ľudských práv a v boji proti korupcii a beztrestnosti;

H. keďže Medziamerická komisia pre ľudské práva a osobitný spravodajca OSN pre nezávislosť sudcov predložili niekoľko odporúčaní na uskutočnenie ústavnej reformy týkajúcej sa postupov voľby generálneho prokurátora a sudcov vyšších súdov krajiny v súlade s medzinárodnými normami nezávislosti a nestrannosti;

I. keďže guatemalská vláda vyvinula úsilie o vykonávanie politík na podporu transparentnosti, boja proti korupcii a beztrestnosti vytvorením prezidentskej protikorupčnej komisie a prezidentskej komisie pre mier a ľudské práva, ktoré by mali dospieť ku konkrétnym výsledkom;

J. keďže podľa organizácie Transparency International Guatemala klesla v Indexe vnímania korupcie za posledných 10 rokov o 59 miest, a to z 91. miesta v roku 2010 na 150. miesto spomedzi 180 krajín;

K. keďže cieľom výnosu č. 4-202 známeho ako zákon o MVO, ktorý nadobudol účinnosť vo februári 2022, je obmedziť činnosť mimovládnych organizácií, sprísniť vládny dohľad a umožniť zrušenie MVO, ktoré nespĺňajú administratívne požiadavky;

L. keďže násilie a vydieranie zo strany silných zločineckých organizácií sú v Guatemale naďalej vážnymi problémami a keďže násilie súvisiace s gangmi je dôležitým faktorom, ktorý núti ľudí odísť z krajiny;

M. keďže v roku 2021 Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR) zdokumentoval 103 útokov na obhajcov ľudských práv a šesť vrážd, ako aj 33 útokov na novinárov; keďže ochrancovia životného prostredia a obhajcovia pôdy, domorodé obyvateľstvo a komunity a obhajkyne práv žien čelia vážnym hrozbám; keďže Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva zdôrazňuje nárast zneužívania trestného práva štátnymi a neštátnymi subjektmi proti obhajcom ľudských práv a novinárom s cieľom sankcionovať ich alebo brániť legitímnemu výkonu ich práce;

N. keďže pôvodné obyvateľstvo naďalej čelí viacerým formám diskriminácie a hospodárskym a sociálnym nerovnostiam; keďže treba posilniť vzťah dôvery medzi verejnými inštitúciami a pôvodným obyvateľstvom vykonávaním opatrení na ochranu a uplatňovanie ich práv vrátane práva na slobodný, predchádzajúci a informovaný súhlas;

O. keďže rodovo motivované a sexuálne násilie páchané na ženách a dievčatách je rozšíreným a hlboko zakoreneným problémom; keďže 8. marca 2022 guatemalský kongres schválil výnos č. 18-2022, tzv. zákon o ochrane života a rodiny, ktorý kriminalizuje umelé prerušenie tehotenstva za každých okolností s trestom odňatia slobody od 5 do 25 rokov a zakazuje rodovú rozmanitosť a sexuálnu výchovu v školách; keďže po viacerých protestoch na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni prezident vyjadril svoj zámer vetovať dekrét a 15. marca 2022 guatemalský kongres hlasoval za odloženie kontroverzného zákona;

P. keďže Guatemala má jednu z najvyšších mier nerovnosti a jednu z najhorších mier chudoby, podvýživy a úmrtnosti matiek a detí v regióne; keďže Guatemala je na šiestom mieste na svete, pokiaľ ide o chronickú podvýživu;

Q. keďže EÚ je naďalej jedným z hlavných partnerov Guatemaly v oblasti spolupráce, pričom 152 miliónov EUR vyčlenených na programové obdobie nástroja rozvojovej spolupráce (2014 – 2020) sa zameriava na potravinovú bezpečnosť, boj proti korupcii, mier, bezpečnosť a konkurencieschopnosť;

R. keďže Aura Lolita Chávez, obhajkyňa environmentálnych práv pôvodného guatemalského obyvateľstva a finalistka Sacharovovej ceny Európskeho parlamentu v roku 2017, opustila krajinu po vážnych útokoch, vyhrážkach zabitím a ohováraní a čelila by rôznym súdnym procesom, ak by sa vrátila do Guatemaly; keďže by mala byť zaistená jej právna a fyzická bezpečnosť, ak sa rozhodne vrátiť do krajiny;

1. vyjadruje znepokojenie nad zhoršením situácie v oblasti právneho štátu v Guatemale a nad právnymi krokmi, ktoré inicioval najvyšší súd a generálny prokurátor proti nezávislým sudcom, právnikom a prokurátorom, ktorí vyšetrujú alebo stíhajú zločinecké štruktúry s väzbami na vysokopostavených štátnych úradníkov a majiteľov podnikov;

2. odsudzuje kriminalizáciu a zadržiavanie, diskreditáciu prostredníctvom mediálnych kampaní, vyhrážky a obťažovanie zamerané voči predstaviteľom justície zapojeným do stíhania prípadov korupcie a boja proti beztrestnosti, ako aj proti obhajcom ľudských práv a novinárom; naliehavo vyzýva guatemalské orgány, aby ukončili takéto konanie a dodržiavali zásady právneho štátu a plne rešpektovali nezávislosť zložiek moci ako kľúčových prvkov v boji proti beztrestnosti a korupcii;

3. vyzýva guatemalské orgány, aby bezodkladne, dôkladne a nestranne vyšetrili vyhrážky, prípady obťažovania a osočovacie kampane proti predstaviteľom justície a aktérom občianskej spoločnosti s cieľom identifikovať zodpovedné osoby a postaviť ich pred príslušné, nezávislé a nestranné súdy;

4. vyzýva guatemalské orgány, aby urýchlene prijali potrebné opatrenia na zaistenie bezpečnosti a integrity sudcov, prokurátorov, právnikov vrátane bývalých právnikov CICIG a obhajcov ľudských práv, ako aj zadržiavaných osôb, a aby zabezpečili ich právo na riadny proces; naliehavo vyzýva orgány, aby zabezpečili bezpečný návrat tých, ktorí boli nútení opustiť krajinu zo strachu o svoju bezpečnosť;

5. pripomína nevyhnutnosť posilnených a účinných foriem dialógu v rámci guatemalských inštitúcií s cieľom presadzovať demokratické hodnoty, zásady právneho štátu a dodržiavanie ľudských práv;

6. opätovne potvrdzuje, že proces výberu a menovania sudcov musí byť transparentný a participatívny a že kandidáti by sa mali vyberať na základe zásluh a preukázaných výsledkov v oblasti dodržiavania ľudských práv v súlade s medzinárodnými normami a ústavou Guatemaly; v tomto zmysle vyzýva guatemalské orgány, aby zaručili spravodlivé voľby sudcov, najmä pokiaľ ide o voľbu generálneho prokurátora a ombudsmana pre ľudské práva;

7. zdôrazňuje, že prijatie reštriktívnych právnych predpisov, ako je zákon o MVO, môže prispieť k rozloženiu systému ochrany obhajcov ľudských práv a posilniť beztrestnosť; žiada zrušenie týchto zákonov;

8. naliehavo vyzýva vládu Guatemaly, aby prijala potrebné opatrenia na posilnenie právnych predpisov a politík na ochranu obhajcov ľudských práv vrátane ochrancov životného prostredia a novinárov a aby vypracovala verejnú politiku na ochranu obhajcov ľudských práv v súlade s rozhodnutím Medziamerického súdu pre ľudské práva z roku 2014 a so záväzkom, ktorý prijala samotná Guatemala pred Radou OSN pre ľudské práva v roku 2018; odporúča, aby guatemalská vláda ratifikovala dohodu z Escazú;

9. víta skutočnosť, že guatemalské orgány vytvorili prezidentskú protikorupčnú komisiu a prezidentskú komisiu pre mier a ľudské práva ako základné piliere vládneho národného plánu pre inovácie a rozvoj a s cieľom vykonávať politiky na podporu transparentnosti, boj proti korupcii a boj proti beztrestnosti; nalieha na tieto komisie, aby dospeli ku konkrétnym výsledkom;

10. nabáda vládu Guatemaly, aby ďalej spolupracovala so všetkými mechanizmami OSN a regionálnymi mechanizmami v oblasti ľudských práv s cieľom pokročiť v presadzovaní a ochrane ľudských práv v krajine; odporúča, aby guatemalská vláda na primeraný čas obnovila mandát Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva v Guatemale;

11. víta kroky, ktoré prijali veľvyslanectvá členských štátov EÚ a delegácia EÚ v Guatemale v súvislosti s ochrannými opatreniami pre obhajcov ľudských práv; vyzýva Komisiu, aby zásadne rozšírila a aktívnejšie vykonávala ochranné opatrenia vrátane väčšieho pozorovania vypočutí kriminalizovaných obhajcov ľudských práv, najmä obhajcov environmentálnych práv a ľudských práv žien, okrem iného zvýšením podpory nezávislým organizáciám občianskej spoločnosti;

12. vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby v záujme zlepšenia situácie v oblasti ľudských práv v Guatemale využívali mechanizmy dohody o pridružení a dohody o politickom dialógu a spolupráci na to, aby dôrazne nabádali Guatemalu k plneniu ambiciózneho programu v oblasti ľudských práv a boju proti beztrestnosti;

13. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie Rade, Komisii, Európskej službe pre vonkajšiu činnosť, osobitnému zástupcovi EÚ pre ľudské práva, vládam a parlamentom členských štátov, Organizácii amerických štátov, Euro-latinskoamerickému parlamentnému zhromaždeniu, prezidentovi, vláde a parlamentu Guatemalskej republiky, Sekretariátu pre hospodársku integráciu Strednej Ameriky a Stredoamerickému parlamentu.